

TOLKNINGAR AV ANSIKTSUTTRYCK

Ur ett könsperspektiv

Lina Ahlström

Camilla Almqvist

10 p Uppsats i Psykologi 41-60p
Institutionen för individ och samhälle
2002

INTERPRETATIONS OF FACIAL EXPRESSIONS
FROM A GENDER POINT OF VIEW
Lina Ahlström Camilla Almqvist

The purpose of the study was to gain a deeper knowledge about gender differences in the interpretations of neutral facial expressions. The research issues for the study were whether there exist any differences between the genders in how they interpret the facial expressions, even emotion by emotion, use some specific emotions and interpret others emotions? Does the individual's gender on the photograph effect the result? A total of 95 university students participated in the study. The questionnaire consisted of ten photographs, with the purpose to measure the individuals ability to interpret neutral facial expressions. The participants were supposed, by using a five-grade scale, to value the level at which the individuals, in the photographs, expressed respective emotion. The results display significant gender-differences for agreeing in the emotions happy, fear and anger. The men agreed more in both positive and negative emotions compared to women, who often kept themselves more neutral. The photographs with men were interpreted more positively. Some significant gender-difference was found in how well they interpreted the facial expressions. One may draw the conclusion that men and women differ from each other in their interpretations of facial expressions.

Syftet med studien var att få en djupare kunskap om könsskillnader i tolkningar av neutrala ansiktsuttryck. Studiens frågeställningar var om det fanns någon skillnad mellan könen i hur de tolkar ansiktsuttrycken, även känsla för känsla, använder vissa känslor och avläser andras känslor? Totalt deltog 95 högskolestudenter i en enkätundersökning. Enkäten bestod av tio fotografier, med avsikt att mäta personens förmåga att tolka neutrala ansiktsuttryck. Deltagarna skulle skatta i vilken grad personerna, på fotografierna, uttryckte respektive känsla, på en femgradig skala. Resultaten visade signifikanta könsskillnader för instämmandet av känslorna glädje, rädsla och ilska. Männerna instämde mer i både positiva och negativa känslor jämfört med kvinnorna, som ofta höll sig mer neutrala. De manliga fotografierna tolkades mer positivt. Vissa signifikanta könsskillnader fanns, i hur väl de avläste ansiktsuttrycken.

Man kan dra slutsatsen att män och kvinnor skiljer sig i sina tolkningar av ansiktsuttryck.

Människan föds som en kommunikativ varelse och för att dess välmående och utveckling ska fortskrida är kommunikationen ett måste. Kommunikation kan ske verbalt, genom språk, och icke-verbalt, genom kroppsspråket. Icke-verbalt kommunikation innebär att vi kommunicerar genom bland annat kroppshållningen, kroppsrörelser och ansiktet med dess mimik (Nationalencyklopedin).

Icke-verbalt kommunikation, framför allt ansiktsuttryck, används ofta för att förmedla känslor. Känslor är subjektiva upplevelser och dess kärna är upplevelsen av glädje eller sorg (Frijda, 2001). Känslor är en av människans reaktion på omvärlden och det krävs flera faktorer för att kunna förklara en stark känsla. En association sker ofta mellan en känsla och en tanke och med hjälp av ansiktet förmedlar vi olika uttryck. Kroppsliga reaktioner förekommer, till exempel kan rösten darra när man är arg, man även reagerar och handlar efter sin känsla.

Det finns så kallade grundläggande emotioner. Det är känslor som är medfödda, men de utvecklas inte förrän månader efter födseln (Tomkins, Ekman, Izard, Oatley citerade i Parrott, 2001). I Ekmans (1999) forskning tar han hänsyn till 15 grundläggande emotioner. Ekman (1997, 1999) ser sina 15 emotioner som familjenamn för grupper av känslor. Ett exempel på familjenamn är ilska och till denna emotion finns flera undergrupperingar. Det finns forskare som ser de grundläggande emotionerna på ett annat sätt och använder sig av andra känslor. Nationalencyklopedin ser de grundläggande emotionerna som utgångspunkt för alla känslor i vårt språk. I Nationalencyklopedin redovisas åtta känslor som de grundläggande emotionerna. De ses som fyra motsatspar, acceptans och avsmak, förvåning och förväntan, rädsla och ilska, sorg och glädje. En annan forskare, vid namn Parrott (2001), nämner endast fem grundläggande emotioner. Känslor som alla tre har gemensamt är glädje, sorg, ilska och rädsla.

I samband med känslor- och könsskillnadsforskning har intresset för leendet varit stort. Hall, Carter och Horgan, 2000, har funnit i sin studie att kvinnor ler oftare än män. Forskning har även bevisat att människor ler mer åt kvinnor än åt män (Rosenthal citerad i Hall et al, 2000). Hjärnan är ett annat område som forskare lagt stor vikt vid. Man har funnit att hjärnan påverkas olika beroende på vilken känsla som upplevs. Deprimerande känslor, som sorg, gör att vissa processer i kroppen saktar ner, medan starka känslor, som ilska, har precis motsatt effekt. Bland annat ökar blodtrycket och hjärtrytmen, allt för att förbereda kroppen för att handla eller fly.

Darwin (citerad i Ekman, 1989) var en utav de första som intresserade sig för känslouttryck. Han ansåg att känslouttrycken var medfödda och härstammade till stor del från evolutionen.

Ekman (1993) påstår att det finns olika huvudrörelser som människan använder sig av när hon uttrycker vissa känslor. Huvudrörelsen i sig avslöjar inte känslan, utan den är en del av uttrycket. Han menar också att det finns vissa känslor som visas med hjälp av samma ansiktsuttryck, som till exempel besvikelse och skuldkänslor.

Det har gjorts flera olika undersökningar där forskare intresserat sig för känslor i olika kulturer (Ekman & Friesen, 1986; Izard citerad i Ekman, 1993). I undersökningarna fann man att våra ansiktsuttryck för olika känslor är gemensamma, oberoende av kultur. Forskare har även sett att en del kulturer saknar ord för vissa känslor, men detta betyder ändå inte att de saknar förmågan att uppleva dem (Lutz & Abu-Lughod, 1990). Tahitiborna är en av de kulturerna, de saknar ord för känslan ledsen (Levy citerad i Ekman, 1993).

Forskare har även intresserat sig för om det finns könsskillnader i samband med känslor. Tidigare undersökningar har visat att folk i allmänhet tror att det finns könsskillnader när det gäller att uttrycka och uppleva känslor (Brody & Hall, 1993). LaFrance och Banaji (1992) påstår att könsskillnader förekommer oftare i känslomässiga uttryck än i känslomässiga upplevelser. Kvinnor uttrycker mer känslor än män, men de båda upplever ungefär lika mycket känslor. Forskning har bevisat att människor som tror på könsrelaterade stereotyper också agerar efter dem (Alexander & Wood, 2000; Deaux, 2000). Kvinnorna sa sig känna och uttrycka känslor som glädje och kärlek oftare än männen. Dessa känslor ansåg både männen och kvinnorna vara typiskt kvinnliga (Alexander & Wood, 2000). Forskning har även visat på att kvinnor i allmänhet upplever mer känslor, både positiva och negativa, än vad män gör (Alexander & Wood, 2000; Grossman & Wood, 1993; Johnson & Shulman, 1988; Shields & Koster, 1989). När det gäller positiva känslor så uttrycker kvinnorna dem oftare och har även en högre muskelaktivitet i ansiktet än vad männen har (Alexander & Wood, 2000). Forskare har även kommit fram till att det finns vissa känslor som både upplevs och uttrycks oftare av det ena könet. De känslor som man funnit att kvinnor oftast använder sig av är glädje, rädsla, skam och sorg. Männen däremot använder sig oftast av känslor som stolthet, förakt och ilska (Brody & Hall, 1993; Devine, Hyde, Keltner & Plant, 2000). Devine et al (2000) fann även att känslor som avsky och avundsjuka inte var könsrelaterade.

Undersökningar stödjer att det finns könsskillnader i hur väl människor avläser egna och andras emotioner. Forskare har funnit i sina undersökningar att män får lägre poäng än kvinnor i test som mäter personers emotionella medvetenhet. Man har alltså funnit att kvinnor avläser andras och sina egna känslor bättre än männen (Averill & Thomas-Knowles citerade i Conway, 2000; Conway, 2000; Doherty, 1997; Eisenberg et al, 1988; Lane, Sechrest & Riedel, 1998). Conway (2000) är den förste som har undersökt relationen mellan könsroller och emotionellt medvetande. Emotionellt medvetande innebär en människas förmåga att kunna avläsa sina och andras känslor. Deltagarna i undersökningen har fått genomföra ett test för att se hur pass manliga och kvinnliga de var och ett test för att kontrollera deras emotionella medvetenhet. Conway kom fram till att ju mer maskulin personen var desto sämre emotionellt medveten var personen. För att kunna mäta människors förmåga att känna igen andras känslor (ERA) har ett test utformats av flera forskare, det så kallade JACBART-testet (Matsumoto et al, 2000).

Undersökningar har även genomförts på barn (Adam et al, 1993; Borke, 1971; Borke, 1973; Marcus, Telleen & Roke, 1979). Adam, Summers och Christopherson (1993), som undersökte tre-, fyra- och femåringar, fann intressanta könsskillnader i sin undersökning som varierade med ålder. Deras resultat visade att det fanns signifikanta skillnader för treåringarna, där flickorna var bättre på att sätta rätt känslor till rätt händelser. För fyraåringarna fanns inga signifikanta skillnader, men däremot för femåringarna. Där hade pojkarna bättre resultat än flickorna. Tidigare forskning på barn (Borkes, 1971; Marcus et al, 1979) har inte kunnat påvisa könsskillnader.

Zammuner (2000) har, till skillnad från andra forskare, inte funnit några könsskillnader. Hon har kommit fram till att både män och kvinnor har en tendens till att glida över på varandras sidor, för vad som anses vara manligt och kvinnligt. Ilska, som anses vara en manlig emotion, användes oftare av kvinnor, medan avundsjuka, som anses vara en kvinnlig emotion, användes mer av männen. Enligt Zammuners undersökning så var det oftare männen som sökte sig till det som ansågs vara kvinnligt, än vad kvinnorna sökte sig till det som ansågs vara manligt.

Syftet med undersökningen var att se om män och kvinnor skiljer sig åt i sina tolkningar av neutrala ansiktsuttryck. Följande fyra frågeställningar var av intresse.

Är det någon skillnad mellan könsens bedömningar i hur:

- de neutrala ansiktsuttrycken, med alla fem känslorna, tolkats?
- varje känsla, för varje neutralt ansiktsuttryck, tolkats?
- väl de avläser andras känslor?
- ofta de instämmer i specifika känslor?

Metod

Deltagare

Totalt deltog 94 personer i undersökningen, 62 kvinnor och 32 män. Samtliga studerade ekonomi vid en mindre högskola. Åldern på deltagarna efterfrågades inte, men de uppskattades att variera mellan 19-35 år. Utav de 95 utdelade enkäterna var en ofullständigt ifylld och togs därför bort.

Mätinstrument

En enkät konstruerades bestående av ansikten av tio personer som hade fotograferats i svartvitt (se bilaga 1). Lika många män som kvinnor. Varje fotografi visades på en egen sida. Under varje fotografi fanns fem olika känslor, två positiva (glädje, förväntan), en neutral (förvåning) och två negativa (rädsla, ilska). Fotografi nummer två, tre, fem, sju, åtta och nio visade neutrala ansiktsuttryck. Fotografi nummer ett och fyra visade positiva ansiktsuttryck. Fotografi nummer sex och tio visade negativa ansiktsuttryck. Deltagarna skulle skatta i vilken grad personerna på fotografierna uttryckte respektive känsla, på en femgradig skala. Samtliga fem känslor var hämtade från Nationalencyklopedins åtta grundläggande emotioner. Det var de neutrala ansiktsuttrycken som var av intresse, övriga fanns med för att vilseleda deltagarna. Inledningsvis markerade deltagarna om de var män eller kvinnor.

Tillvägagångssätt

För att konstruera enkäten fotograferades tio personer, fem kvinnor och fem män, där de ombads att uttrycka positiva, neutrala och negativa känslor (tre fotografier/person). Varje person fick själv avgöra vilken känsla deras fotografi representerade. Det var förutbestämt att sex fotografier skulle vara neutrala, två positiva och två negativa. De fotografier som skulle användas i enkäten lottades fram. För att nå deltagarna i studien kontaktades en lärare vid högskolan. Enkäten delades ut och besvarades på lektionstid.

Bearbetning och analys

För att underlätta har fotografierna i enkäten nummerats.

Vid kodningen av data, utifrån den fem-gradiga skalan, användes värden ett till fem. För känslorna glädje, förväntan och förvåning kodades *instämmer helt* som fem och *tar helt avstånd* som ett. För känslorna rädsla och ilska vändes kodningen om, där *instämmer helt* fick värdet ett och *tar helt avstånd* fick värdet fem. Detta för att ett gemensamt medelvärde för de fem känslorna, för varje fotografi, skulle kunna räknas fram. Med denna kodning ger ett högt värde en positiv skattning av fotografiet, medan ett lågt värde ger en negativ skattning av fotografiet.

I första hand har vi använt oss av de sex neutrala fotografierna för analys. Detta gäller för alla frågeställningarna förutom den tredje, där används alla tio fotografierna.

För analys har vi använt oss av SPSS 10.1 for Windows. Vi använde oss av t-test för oberoende stickprov för analys av alla fyra frågeställningar, eftersom vi undersökte två grupper som var oberoende av varandra, män och kvinnor, och som testades enbart vid ett tillfälle. I t-testet jämfördes de två gruppernas medelvärde med varandra för att se om signifikanta skillnader fanns.

För att få svar på vår första frågeställning, *är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur de neutrala fotografierna, med alla fem känslorna, tolkats*, beräknades medelvärde för båda könen för deras totala svarsvärde för varje neutralt fotografi. För analys av den andra frågeställningen, *är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur varje känsla för varje neutralt fotografi tolkats*, analyserade vi bild för bild och varje känsla för sig. För den tredje frågeställningen, *är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur väl de avläser andras känslor*, samlades alla de positiva fotografier och dess känslor till en variabel och alla de neutrala fotografierna och dess känslor till en andra variabel och alla de negativa fotografierna och dess känslor till en tredje variabel. För analys av den fjärde frågeställningen, *är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur ofta de instämmer i specifika känslor*, skapades fem nya variabler. Varje variabel var en sammanslagning av en specifik känsla för alla neutrala fotografier.

Resultat

För att kontrollera reliabiliteten användes Cronbach's alfa-test. Reliabilitetstestet gav enkäten ett alfavärde på .72 och det fanns ingen anledning att utesluta någon känsla. I enkäten lämnade ingen av deltagarna några kommentarer som var av intresse.

Nedan presenteras resultaten för de fyra frågeställningarna var för sig.

Frågeställning 1: Är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur de neutrala ansiktsuttrycken, med alla fem känslorna, tolkats?

För att få svar på vår första frågeställning beräknades medelvärde för båda könen för deras totala svarsvärde för varje neutralt fotografi. Inga signifikanta könsskillnader fanns för bedömningarna av alla fem känslor för varje fotografi.

Vår frågeställning bekräftades ej.

Frågeställning 2: Är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur varje känsla, för varje neutralt ansiktsuttryck, tolkats?

För att se alla medelvärden och standardavvikelser för varje fotografi och känsla, hänvisas till nedanstående tabell.

Tabell 1. Medelvärde och standardavvikelse för alla känslor för respektive fotografi.

	fotografi1(kvinna,pos)				fotografi2(kvinna,neu)				fotografi3(kvinna,neu)				fotografi4(man,pos)				fotografi5(man,neu)			
	man		kvinna		man		kvinna		man		kvinna		man		kvinna		man		kvinna	
känsla	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
glädje	4,19	0,59	4,42	0,69	1,59*	0,88*	1,23*	0,56*	1,44*	0,88*	1,10*	0,39*	4,71*	0,53*	4,90*	0,30*	3,13	0,98	3,21	1,15
förväntan	3,75	0,95	3,74	1,17	2,06	1,01	1,87	1,23	1,56**	0,80**	1,19**	0,54**	3,26	1,21	3,73	1,38	3,06	0,98	2,74	1,23
förvåning	3,00	1,24	2,69	1,33	2,25	1,11	2,35	1,29	1,81*	1,12*	1,35*	0,70*	2,07	1,07	1,92	1,16	2,13	1,31	1,87	1,07
rädsla	4,34	0,94	4,60	0,82	2,66	1,18	2,47	1,10	3,97*	1,12*	4,51*	0,99*	4,55	0,93	4,84	0,49	3,97	1,09	4,40	0,98
ilska	4,56**	1,08**	5,00**	0,00**	2,06	0,88	2,56	1,31	3,88	1,01	4,15	1,17	4,87	0,43	4,97	0,25	4,00**	1,08**	4,66**	0,72**

	fotografi6(kvinna,neg)				fotografi7(man,neu)				fotografi8(man,neu)				fotografi9(man,neu)				fotografi10(kvinna,neg)			
	man		kvinna		man		kvinna		man		kvinna		man		kvinna		man		kvinna	
känsla	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
glädje	1,59**	1,16**	1,11**	0,41**	2,52	1,18	2,05	1,17	2,91	0,89	2,66	1,14	2,06	0,93	1,75	0,99	1,59	0,88	1,34	0,68
förväntan	1,78	0,98	1,44	0,97	3,19	1,19	3,06	1,52	3,35	1,08	3,35	1,27	2,38	1,16	2,18	1,17	2,31	0,90	2,02	1,30
förvåning	1,84	1,08	1,77	1,13	3,30	1,09	3,39	1,38	2,84	0,95	2,95	1,23	2,44	0,91	2,39	1,16	2,63	1,18	2,68	1,38
rädsla	3,19	1,23	3,44	1,33	3,52	1,39	3,63	1,41	3,66	1,15	4,11	1,06	3,22**	1,04**	3,89**	1,07**	3,31	1,09	2,89	1,37
ilska	2,00	1,16	1,98	1,30	3,61	1,28	3,81	1,43	3,84**	1,08**	4,48**	0,97**	3,00*	1,11*	3,58*	1,25*	2,72	1,28	2,98	1,43

*p < .05, ** p < .01

För att få svar på den andra frågeställningen analyserade vi fotografi för fotografi och varje känsla för sig. Nedan redovisas varje neutralt fotografi, med signifikanta könsskillnader, för sig.

Fotografi 2

För fotografi nummer två blev det signifikant skillnad mellan män och kvinnor för känslan glädje ($t(92) = 2.49 < .05$), med medelvärdet 1.59 (SD = .87) för männen och 1.23 (SD = .56) för kvinnorna. En majoritet av både män och kvinnor, 62.5% av männen och 83.9% av kvinnorna, tog helt avstånd från känslan glädje. Detta visar att både männen och kvinnorna bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet var negativt. Männen bedömde dock att ansiktsuttrycket visade mer glädje än vad kvinnorna gjorde.

Fotografi 3

För fotografi nummer tre fanns signifikanta skillnader för känslorna glädje, förväntan, förvåning och rädsla.

För glädje ($t(92) = 2.60 < .05$) var männens respektive kvinnornas medelvärde 1.44 ($SD = .88$) respektive 1.10 ($SD = .39$). En majoritet av både män och kvinnor, 75.0% av männen och 93.5% av kvinnorna, tog helt avstånd till känslan glädje. Både män och kvinnor bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet inte visade glädje. Kvinnorna tog mer avstånd till känslan glädje än vad männen gjorde.

För förväntan ($t(92) = 2.65 < .01$) var männens respektive kvinnornas medelvärde 1.56 ($SD = .80$) respektive 1.19 ($SD = .54$). En majoritet av både män och kvinnor, 62.5% av männen och 85.5% av kvinnorna, tog helt avstånd till känslan förväntan. Både män och kvinnor bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet inte visade förväntan. Kvinnorna tog mer avstånd till känslan förväntan än vad männen gjorde.

För förvåning ($t(92) = 2.43 < .05$) var männens respektive kvinnornas medelvärde 1.81 ($SD = 1.12$) respektive 1.35 ($SD = .70$). En majoritet av både män och kvinnor, 56.3% av männen och 75.8% av kvinnorna, tog helt avstånd till känslan förvåning. Både män och kvinnor bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet inte visade förvåning. Kvinnorna tog mer avstånd till känslan förvåning än vad männen gjorde.

För rädsla ($t(91) = 2.38 < .05$) var männens respektive kvinnornas medelvärde 3.97 ($SD = 1.12$) respektive 4.51 ($SD = .99$). Både män och kvinnor bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet inte visade rädsla. Männens bedömningar varierade mer över skalan än kvinnornas bedömningar som för majoriteten var *tar helt avstånd*. För frekvenser se nedanstående tabell.

Tabell 2. Svansfrekvenser för fotografi tre, för känslan rädsla.

	man		kvinna	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
instämmer helt	0	0.0	2	3.3
instämmer delvis	4	12.5	1	1.6
tveksam	8	25.0	7	11.5
tar delvis avstånd	5	15.6	5	8.2
tar helt avstånd	15	46.9	46	75.4
totalt	32	100	61	100

Fotografi 5

För fotografi fem, känslan ilska, ($t(92) = 3.54 < .01$) var medelvärdet för männen respektive kvinnorna 4.00 ($SD = 1.08$) respektive 4.66 ($SD = .72$). Både män och kvinnor bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet inte visade ilska. Männens bedömningar varierade mer över skalan än kvinnornas bedömningar som för majoriteten var *tar helt avstånd*. För frekvenser se nedanstående tabell.

Tabell 3. Svansfrekvenser för fotografi fem, för känslan ilska.

	man		kvinna	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
instämmer helt	0	0.0	0	0.0
instämmer delvis	4	12.5	2	3.2
tveksam	6	18.8	3	4.8
tar delvis avstånd	8	25.0	9	14.5
tar helt avstånd	14	43.8	48	77.4
totalt	32	100	62	100

Fotografi 8

För fotografi åtta, känslan ilska, ($t(92) = -2.91 < .01$) var medelvärdet för männen respektive kvinnorna 3.84 (SD = 1.08) respektive 4.48 (SD = .97). Både män och kvinnor bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet inte visade ilska. Männen bedömningar varierade mer över skalan än kvinnornas bedömningar som för majoriteten var *tar helt avstånd*. För frekvenser se nedanstående tabell.

Tabell 4. Svarefrekvenser för fotografi åtta, för känslan ilska.

	man		kvinna	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
instämmer helt	0	0.0	1	1.6
instämmer delvis	4	12.5	2	3.2
tveksam	9	28.1	9	14.5
tar delvis avstånd	7	21.9	4	6.5
tar helt avstånd	12	37.5	46	74.2
totalt	32	100	62	100

Fotografi 9

Signifikant skillnad fanns även för fotografi nummer nio, med anseende på känslan rädsla ($t(92) = -2.89 < .01$). Medelvärde för männen och kvinnorna låg på 3.22 (SD = 1.04) respektive 3.89 (SD = 1.07). Männen bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet var neutralt, medan kvinnorna tar mer avstånd till känslan rädsla. För frekvenser se nedanstående tabell.

Tabell 5. Svarefrekvenser för fotografi nio, för känslan rädsla.

	man		kvinna	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
instämmer helt	1	3.1	0	0.0
instämmer delvis	6	18.8	6	9.7
tveksam	15	46.9	21	33.9
tar delvis avstånd	5	15.6	9	14.5
tar helt avstånd	5	15.6	26	41.9
totalt	32	100	62	100

För fotografi nio, känslan ilska, ($t(92) = -2.22 < .05$) var medelvärdet för männen respektive kvinnorna 3.00 (SD = 1.11) respektive 3.58 (SD = 1.25). Männen bedömde att ansiktsuttrycket på fotografiet var neutralt, medan kvinnorna tar mer avstånd till känslan ilska. För frekvenser se nedanstående tabell.

Tabell 6. Svarefrekvenser för fotografi nio, för känslan ilska.

	man		kvinna	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
instämmer helt	2	6.3	3	4.8
instämmer delvis	9	28.1	9	14.5
tveksam	12	37.5	21	33.9
tar delvis avstånd	5	15.6	7	11.3
tar helt avstånd	4	12.5	22	35.5
totalt	32	100	62	100

Kvinnorna tog mer avstånd till de olika känslorna än vad männen gjorde. Männens svarsfrekvenser varierade mer än vad kvinnornas gjorde. Resultaten bekräftade vår frågeställning att det finns skillnader mellan köns bedömningar.

Frågeställning 3: Är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur väl de avläser andras känslor?

För den tredje frågeställningen sammanfördes alla de positiva fotografier och dess känslor till en variabel, alla de neutrala fotografier och dess känslor till en andra variabel och alla de negativa fotografierna och dess känslor till en tredje variabel. Här analyseras och redovisas alla tio fotografierna. För att resultaten ska räknas som korrekt avlästa ska de positiva ansiktsuttrycken skattas som positiva (5-4), de neutrala ansiktsuttrycken som neutrala (cirka 3) och de negativa ansiktsuttrycken som negativa (1-2). Neutrala ansiktsuttryck avlästes som neutrala av båda könen, M (männen) = 2.93 och M (kvinnorna) = 3.03, medan de negativa ansiktsuttrycken avlästes som mindre negativa, M (männen) = 2.31 och M (kvinnorna) = 2.15. För de positiva ansiktsuttrycken fanns en signifikant skillnad mellan könen, $t = -3.25$, $p = .002 < .01$. Kvinnorna avläste ansiktsuttrycken mer korrekt än männen.

Det var även intressant att se om män och kvinnors bedömningar påverkades av personen på fotografiets könstillhörighet. Det fanns en signifikant skillnad i svaren från både män och kvinnor om personen på fotografiet var en man eller kvinna, $p < .05$. Medelvärdet för svaren på de manliga fotografierna var 3.18 (SD = .32) medan medelvärdet för de kvinnliga fotografierna var 2.29 (SD = .26). Både män och kvinnor tolkade de manliga fotografierna som mer positiva än de kvinnliga fotografierna.

Frågeställning 4: Är det någon skillnad mellan köns bedömningar i hur ofta de instämmer i specifika känslor?

För analys av den fjärde frågeställningen skapades fem nya variabler. Varje variabel var en sammanslagning av en specifik känsla för alla neutrala ansiktsuttryck. Från männens och kvinnornas resultat har ett medelvärde räknats ut för de neutrala ansiktsuttrycken för varje känsla. Resultatet visade signifikanta skillnader mellan män och kvinnor i känslorna glädje ($t = 2.37$, $p < .05$), rädsla ($t = -2.22$, $p < .05$) och ilska ($t = -3.20$, $p < .01$). Medelvärdet för männen respektive kvinnorna för de tre känslorna var 2.28 (SD = .56) respektive 2.00 (SD = .53); 3.49 (SD = .69) respektive 3.83 (SD = .72) och 3.40 (SD = .68) respektive 3.88 (SD = .69). Kodningen går från ett till och med fem, hög siffra motsvarar positiv tolkning och låg siffra motsvarar negativ tolkning. Männen har instämt mer i känslorna glädje, rädsla och ilska och tolkat att ansiktsuttrycken visar mer glädje, rädsla och ilska jämfört med kvinnorna. Däremot fanns ingen signifikant skillnad för känslorna förväntansfull och förvåning. Frågeställningen bekräftades.

Diskussion

Diskussioner kring könsskillnader förekommer ofta i dagens samhälle. I undersökningen ville vi studera om det finns könsskillnader i hur man tolkar ansiktsuttryck. Vi trodde att våra resultat skulle stödja tidigare forskning, om att könsskillnader finns. För vår första frågeställning fick vi ett resultat som inte stödjer våra tidigare tankar. Vi fann att män och kvinnor inte skiljer sig åt när man jämför deras totala bedömningar för varje ansiktsuttryck.

Flera forskare har visat att kvinnor upplever mer känslor, både positiva och negativa, än männen (Alexander & Wood, 2000; Grossman & Wood, Johnson & Shulman, Shields & Koster, 1989). I och med att kvinnor upplever mer känslor än männen borde de även uttrycka fler känslor, ansåg vi. Detta var inget vårt undersökningsresultat kunde stödja. När vi gick mer in på djupet i varje fotografi, och såg till varje känsla för sig, så fann vi signifikanta könsskillnader. Vi fann att männen instämde i högre grad i känslorna än vad kvinnorna gjorde. Det vi kom fram till var att i 76 % av fallen tolkade männen mer känslor än kvinnorna. Kan detta bero på att våra könsroller håller på att förändras i samhället? Vi tror att det numera är mer accepterat för män att uttrycka känslor. Kvinnorna som har börjat ta sig in i männens värld har kanske fått tona ner lite av sin kvinnlighet.

Enligt Lane et al (1998) och Doherty (1997) så ska kvinnor vara bättre än männen på att avläsa andras känslor. Det vi fann i vår undersökning var däremot att när det gällde de neutrala ansiktsuttrycken avläste båda könen dem lika bra, ingen signifikant skillnad, och för de positiva ansiktsuttrycken fann vi att både kvinnorna och männen avläste dem korrekt, fast kvinnorna avläste dem mer positivt. Av de negativa ansiktsuttrycken var det inget av könen som avläste dem helt korrekt, men det var ändå kvinnorna som avläste dem mest negativt. Våra resultat stämde inte överens med tidigare forskning på området. Man skulle kunna tro att kvinnorna skulle vara överlägsna männen när det gäller att avläsa andras känslor. Med tanke på kvinnans roll i samhället, som den ansvarstagande av familjen och den som alltid bryr sig om andra, är det inte så konstigt. Mannens förmåga, däremot, överraskar. Män anses ha sämre förmåga när det gäller att läsa av och känna in andras känslor.

När vi läste om att människor ler mer åt kvinnor än åt män (Rosenthal citerad i Hall et al, 2000) så tänkte vi att vi i vår undersökning borde finna att deltagarna tolkat fotografier med kvinnor mer positivt än fotografier med män. Detta visade sig inte stämma. Vi fann det motsatta, det var fotografierna med männen på som tolkades mer positivt. Med tanke på att vi enbart hade två neutrala fotografier med kvinnor på och fyra neutrala fotografier med män på, så kanske inte just dessa sex personer är representativa för hela populationen. Detta kanske kan vara en anledning till att vi fått andra resultat än tidigare undersökningar.

I en av våra frågeställningar undrade vi om det fanns vissa specifika känslor som används mer utav det ena könet. Tidigare forskning har visat på att glädje och rädsla är känslor som används mer av kvinnor och ilska används mer av män (Brody & Hall, 1993; Devine, Hyde, Keltner & Plant, 2000). Zammuner (2000) hävdar däremot att ilska används mer av kvinnor än av män. Vi fann, i vår undersökning, att männen instämde mer i känslan ilska än kvinnorna i tolkningar av neutrala fotografier. Däremot fann vi att männen även instämde i högre grad av känslorna glädje och rädsla mer än kvinnorna. Lite förvånade blev vi över resultatet som visade att männen instämde mer i känslorna glädje och rädsla. Dessa är två känslor som förknippas med kvinnor.

Varför våra resultat skiljer sig så från tidigare forskning är svårt att förklara. Vi tror dock att en rimlig förklaring kan vara hur vårt samhälle har utvecklats. Mannens roll har gått från att vara familjens enda försörjare med en hård framtoning till en mer ödmjuk och accepterande familjefar. Kvinnans roll har gått från att vara den vårdande hemmafrun till en hårdare karriärsdriven kvinna. Kanske hade svaren även sett annorlunda ut om fotografierna varit i färg istället för svartvita. Även antalet fotografier borde påverka resultatet. Med tanke på att människors ansikten kan variera så mycket, så blir inte vårt urval perfekt. De personer som var med på fotografierna var även relativt unga och kanske påverkar det resultatet. Deltagarna kan också ha påverkat resultatet beroende på om de svarat utifrån sig själva och ärligt eller inte, men det är ju något vi aldrig säkert kan veta. Med tanke på att deltagarna var ekonomistuderande så är nog inte deras kunskaper kring vårt ämne så stort och bör därmed inte ha påverkat resultatet. Eftersom att deltagarna var relativt unga så borde deras resultat se

annorlunda ut jämfört med om deltagarna varit äldre. De traditionella könsrollerna syns mer bland de äldre.

Något som skulle vara intressant att följa upp är om ålder påverkar resultaten. Det vore bra om en större studie av samma slag utfördes, med fler deltagare och fler fotografier, för att kunna dra säkrare slutsatser. Att gå vidare inom ämnet könsskillnader vore intressant så som att se på könsroller i samhället, hur långt ner i åldrarna de finns.

Referenser

Adams, G. R., Summers, M. & Christopherson, V. A. (1993). Age and gender differences in preschool children's identification of the emotions of others: A brief report. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 25, 97-107.

Alexander, M. & Wodd, W. (2000). Women, men, and positive emotions: A social role interpretation. I (red.) A. H. Fischer: *Gender and emotion: Social psychological perspectives*. Cambridge: University Press.

Algoe, S.; Buswell, B. & DeLamater, J. (2000). Gender and Job Status as Contextual Cues for the Interpretation of Facial Expression of Emotion. *Sex Roles*, 42, 183-208.

Borke, H. (1971). Interpersonal perception of young children: Egocentrism or empathy? *Developmental Psychology*, 5, 263-269.

Borke, H. (1973). The development of empathy in Chinese and American children between three and six years of age: A cross-cultural study. *Developmental Psychology*, 9, 102-108.

Brody, L. & Hall, J. (1993). Gender and Emotion. I (red.) M. Lewis & J. M. Haviland: *Handbook of Emotions*. New York: Guilford Press.

Conway, M. (2000). On Sex Roles and Representations of Emotional Experience: Masculinity, Femininity, and Emotional Awareness. *Sex Roles*, 43, 687-698.

Deaux, K. (2000). Gender and emotion: Notes from a grateful tourist. I (red.) A. H. Fischer: *Gender and emotion: Social psychological perspectives*. Cambridge: University Press.

Doherty, R. W. (1997). The Emotional Contagion Scale: A measure of individual differences. *Journal of Nonverbal Behavior*, 21, 131-154.

Eisenberg, N.; Schaller, M.; Fabes, R. A.; Bustamante, D.; Mathy, R. M.; Shell, R. & Rhodes, K. (1988). Differentiation of personal distress and sympathy in children and adults. *Developmental Psychology*, 24, 766-775.

Ekman, P. (1989). The Argument and Evidence about Universals in Facial Expression of Emotion. I (red.) H. Wagner & A. Manstead: *Handbook of Social Psychophysiology*. Bath: Bath Press Ltd.

Ekman, P. (1993). Facial Expression and Emotion. *The American psychologist: journal of the American psychological association*, 48, 384-392.

Ekman, P. (1997). Expression or communication About Emotion. I (red.) N. L. Seagal, G. E. Weisfeld & C. C. Weisfeld: *Uniting Psychology and Biology*. Baltimore: United Book Press.

Ekman, P. (1999). Basic Emotions. I (red.) T. Dalgleish & M. Power: *Handbook of Cognition and Emotion*. Chichester: John Wiley & Sons Ltd.

Ekman, P. & Friesen, W. (1986). A new pan-cultural facial expression of emotion. *Motivation & Emotion*, 10, 159-168.

Fridlund, A. (2001). Sociality of Solitary Smiling: Potentiation by an Implicit Audience. I (red.) W. G. Parrott: *Emotions in Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.

- Frijda, N. (2001). *The Laws of Emotion*. I (red.) W. G. Parrott: *Emotions in Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Grossman, M. & Wood, W. (1993). Sex differences in intensity of emotional experience: A social role interpretation. *Journal of Personality & Social Psychology*, 65, 1010-1022.
- Hall, J.; Carter, J. & Horgan, T. (2000). Gender differences in nonverbal communication of emotion. I (red.) A. H. Fischer: *Gender and emotion: Social psychological perspectives*. Cambridge: University Press.
- Johnson, J. & Shulman, G. (1988). More alike than meets the eye: Perceived gender differences in subjective experience and its display. *Sex Roles*, 19, 67-79.
- Krolak-Salmon, P.; Fischer, C.; Vighetto, A. & Manguière, F. (2001). Processing of facial emotional expression: spatio-temporal data as assessed by scalp event-related potentials. *European Journal of Neuroscience*, 13, 987-994.
- LaFrance, M. & Banaji, M. (1992). Toward a reconsideration of the gender-emotion relationship. I (red.) M. S. Clark: *Emotion and social behavior. Review of personality and social psychology*. Thousand Oaks: CA: Sage Publications.
- Lane, R.; Sechrest, L. & Riedel, R. (1998). Sociodemographics correlates of alexithymia. *Comprehensive Psychiatry*, 39, 377-385.
- Lutz, C. & Abu-Lughod, L. (1990). Language and the politics of emotion. I (red.) C. A. Lutz & L. Abu-Lughod: *Studies in emotion and social interaction*. Cambridge: University Press.
- Marcus, R. F.; Telleen, S. & Roke, E. J. (1979). Relation between cooperation and empathy in young children. *Developmental Psychology*, 15, 346-347.
- Matsumoto, D.; LeRoux, J.; Wilson-Cohn, C.; Raroke, J.; Kookan, K.; Ekman, P.; Yrizarry, N.; Loewinger, S.; Uchida, H.; Yee, A.; Amo, L. & Goh, A. (2000). A new test to measure emotion recognition ability: Matsumoto and Ekman's Japanese and Caucasian Brief Affect Recognition Test (JACBART). *Journal of Nonverbal Behavior*, 24, 179-209.
- Nationalencyklopedin. http://www.ne.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=162042
10 okt 2002.
- Parrott, G. (2001). *Emotions in Social Psychology: Volume Overview*. I (red.) W. G. Parrott: *Emotions in Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Parrott, G. (2001). *The Nature of Emotion*. I (red.) W. G. Parrott: *Emotions in Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Plant, A.; Hyde, J. S.; Keltner, D. & Devine, P. (2000). The gender stereotyping of emotions. *Psychology of Women Quarterly*, 24, 81-92.
- Robinson, M.; Johnson, J. & Shields, S. (2001). The Gender Heuristic and the Database: Factors Affecting the Perception of Gender-Related Differences in the Experience and Display of Emotions. I (red.) W. G. Parrott: *Emotions in Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Shields, S. & Koster, B. (1989). Emotional stereotyping of parents in child rearing manuals. *Social Psychology Quarterly. Special Issue: Sentiments, affect and emotion*, 52, 44-55.
- Zammuner, V. (2000). Men's and women's lay theories of emotion. I (red.) A. H. Fischer: *Gender and emotion: Social psychological perspectives*. Cambridge: University Press.

Högskolan i Trollhättan / Uddevalla
Institutionen för individ och samhälle
Box 1236
462 28 Vänersborg
Tel 0521 - 26 40 00 Fax 0521 – 26 40 99
www.htu.se